

GEZELSCHAPSLEVEN TE GENT IN DE 19de BEGIN 20ste EEUW

Een proeve

Wij beginnen heden de publicatie van een studie van onze medewerker Lode Hoste.

Wij hoeven hem aan onze lezers niet voor te stellen, zijn naam staat immers garant voor interessante en leerrijke lectuur.

INLEIDING

Een paar jaar geleden lazen we toevallig een drukwerkje, een redevoering uitgesproken door de heer Ceriez, lid van de maatschappij "Bolivar"(1).

Deze toespraak werd gehouden op 12 december 1843 ter gelegenheid van een prijsuitdeling na een tentoonstelling van zgn. "historische hoeden", expositie die blijkbaar tot de specialisatie van voornoemde maatschappij behoorde!

Sterk geïntrigeerd omdat het duidelijk ging over een typisch Gents gezelschap, gingen we op zoek naar de mogelijke vele maatschappijen, kringen, clubs, genootschappen en dergelijke die tijdens de 19de, begin 20ste eeuw alhier hadden bestaan.

Het werd ons snel duidelijk dat deze groeperingen voornamelijk na de onafhankelijkheid van ons land een enorme bloei kenden.

Tijdens de eerste helft van de 19de eeuw, maar ook later werden verscheidene maatschappijen uitsluitend door en voor de financiële elite, door rijke nijveraars, handelaars en renteniers in privéclubs opgericht.

Toen werden ook de wetenschappelijke kringen, de maatschappijen voor schone kunsten, deze voor taal- en letterkunde, voor toneel en lyrische kunst door diezelfde lui hoog gewaardeerd. Het cultureel leven alhier was toen vooral geconcentreerd rond de Universiteit, het Muziekconservatorium, de Academie voor Schone Kunsten, de Franse Opera en het Vlaams Toneel.

Ook de sportverenigingen behoorden oorspronkelijk praktisch uitsluitend tot het domein van de "high life" : schermen, turnen, de schutterij, de paardensport, het roeien en zeilen, zelfs de wielersport en even later deze van de moto en de auto. De lokalen waren gevestigd in de "verfijnde" stamcafés. Daarenboven stelden deze gezelschappen bijzonder hoge eisen : het bekostigen van de eigen uitrusting, de kleren, paarden, boten, wagens, sportbenodigdheden plus een hoog jaarlijks lidgeld en afzonderlijk entreegeld.

Wel werden toen ook talloze verenigingen opgericht door de kleine burgerij

(1) RUG/G.20165

en de middenstanders voor personen die dezelfde ontspanning zochten : bollen, pijproken, teerlingspel, duivensport of gewoon gezellig schransen, drinken en pret maken.

De arbeidende klasse viel buiten de prijzen. Het ontbrak hen nog een hele tijd aan geld en vrije uren om deze gezelschappen te vervoegen (2).

De verscheidenheid en het aantal verenigingen ontstaan tussen ca. 1830 en 1914 blijkt enorm te zijn. Immers, breng drie Gentenaars bij mekaar en ze stichten een sociëteit...

Veel gezelschappen bleven lang bestaan en sommige zijn nog steeds actief. Een andere groep kon zich slechts een korte tijd handhaven. Deze verzonken in de anonimiteit. Archivalia blijken daarover niet te bestaan.

Enkele maatschappijen vonden we terug dank zij de "Dubbele Wegwijzers van Gent" en de 19de-eeuwse politiearchieven.

Onze opsomming kon niet volledig zijn. Bij een aantal weergevonden maatschappijnamen ontbrak de stichtingsdatum en de bestaansduur. Bij andere varieerden de data van bron tot bron. De maatschappijzetel was in veel gevallen niet bekend want men veranderde met de haverklap van vergaderlokaal. Ook de straatbenaming en benummering gaf problemen.

Alhoewel toevallige bronnen soms klaarheid brachten, bleef het dateren bij benadering van een groot aantal maatschappijen de enige uitweg.

Aangezien de begoede burgerij zich liefst differentieerde door de Franse taal, kregen veel maatschappijen bij hun stichting een Franse benaming toebedeeld waar later soms een Nederlandse vertaling aan toegevoegd werd. Vlaamse letterkundige verenigingen of ontspanningsgezelschappen maakten daarop natuurlijk uitzondering. Op sportgebied kwamen, aan 't eind van de 19de eeuw, enkele clubs voor die een Engelse benaming verkozen.

GENTSE VERENIGINGEN

I. "HIGH-SOCIETY" CLUBS

Reeds vóór de Belgische onafhankelijkheid beschikten de rijkste Gentse burgers over privéclubs, enkel toegankelijk voor de financiële elite. Gelet op hun aanzien en connecties, speelden deze vaak een politieke rol, zowel plaatselijk als op nationaal vlak.

Sinds 1790 bestond er een "*Société Patriotique*", katholieke vereniging die vanaf 1836 in "*L'Union Civile et Militaire*" (een literair gezelschap!) werd omgedoopt. Hun lokaal was eerst het "Hôtel Royal" en vanaf 1804 het indrukwekkende "Hôtel Falligan", in 1755 in rococostijl op de Kouter neergezet. De burgermaatschappij "*La Concorde*", in 1809 door Franssprekende industriëlen, advocaten en schatrijke renteniers gesticht, was liberaal van

(2) In 1899 werkte de Gentse katoenarbeider nog 11u30 per dag, ook op zaterdag!

strekking en bij de onafhankelijkheidsverklaring in 1830, duidelijk orangistisch. Deze oorspronkelijk kleine gezelligheidsvereniging vergaderde aanvankelijk in het "Café Gantois" in de Veldstraat, later in het "Café des Arcades" op de Kouter en tenslotte opnieuw in de "Gantois".

In 1825 kochten de leden het "Hôtel Papejans de Morchoven" ofte "Hôtel de la Concorde" op de Kouter. Dat werd later uitgebreid met het "Hôtel Limnander" aan de Korte Meer. Toen waren er achthonderd leden!

In 1829 werd door enkele fabrikanten de "*Société Industrielle*" (Nijverheidsmaatschappij) opgericht met het doel de plaatselijke industrieën aan te moedigen en te bevorderen. Aanvankelijk kwamen de leden bijeen in het estaminet "Het Leeuwken" op de Graslei. Later hadden ze hun eigen clublokaal bij de Sint-Baafskathedraal. Toen in 1832 de vereniging werd ontbonden, telde ze honderd vijftig leden.

"*L'Union*" speelde samen met de "*Concorde*" een rol in het politieke leven alhier. Deze maatschappij werd in 1842 opgericht door liberale "trafiquants-boutiquiers" en bestond enkel uit personen die patent betaalden. Het ledenaantal was onbeperkt. Bij de stichting bedroeg het aansluitingsgeld voor de eerste zes maanden vijf en later tien en vijftien frank. In 1851 telde men er zevenhonderd leden. Een paar jaar vroeger (in 1849) kocht "L'Union" het oud hotel der paardenposterij naast de Hoofdwacht (de latere Handelsbeurs). De 26e mei 1858 kwam de orangistisch-liberale "*Cercle Commercial et Industriel*" (Koophandels- en Nijverheidskring) tot stand. Eerst gevestigd op de Poel, in het "Hôtel de Nockere", vergaderde deze kring in 1886 in het "Hôtel Royal" op de Kouter en in 1890 in de Lange Meer 13 (Universiteitstraat) waar, sinds 1880 ook de "*Consulskring*" bijeenkwam.

Ook met het inzicht de rechten en de belangen van de Gentse koophandel en nijverheid te bevorderen, werd ca. 1860 de katholieke "*Ligue du Commerce et de l'Industrie*" (Koophandels- en Nijverheidsbond) gesticht. Zijn lokaal bevond zich in 't begin in de Heilige-Geeststraat 5. Later ging men over naar het "Hôtel de Nockere" waar, vanaf 1865 de Katholieke Burgerkring was gevestigd.

II. WETENSCHAPPELIJKE EN ALGEMEEN-CULTURELE VERENIGINGEN

Gent, al vroeg bekend als een bloemenstad, bezat vanaf 3 november 1808 een "*Société d'Agriculture et de Botanique*" (Maatschappij voor Landbouw en Kruidkunde, de latere Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde).

Deze vereniging werd opgericht door bekende bloementelers uit het Gentse in de herberg "Au Jardin de Frascati" aan de Coupure. Dat was toen de enige vereniging van haar soort op het Westeuropese vasteland. De leden besloten een plantententoonstelling te organiseren. Deze vond inderdaad in februari 1809 plaats in "Frascati" zelf. Twee jaar later ging een soortgelijke expositie door in de "Zaal Flora" in de Holstraat. Later gebeurde dit o.m. in de "Soda-

liteit" op de Korte Meer. In 1839 werd voor de eerste maal een internationale bloemententoonstelling ingericht, de aanloop tot de Gentse Floraliën die om de vijf jaar moesten plaatsvinden. Vanaf die datum tot in 1908 exposeerde de "Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde" in het Casino, in 1835 door architect L. Roelandt aan de Coupure op het molenbergterrein opgetrokken. Dat Casino werd ook verhuurd aan de "*Muziek- of Toonkunstmaatschappij Sinte-Cecilia*" die internationaal bekend was. In 1838 werd er de "*Société des Concerts du Casino*" opgericht.

De "*Société d'Horticulture de Gand*" (Maatschappij voor Hovingbouw) werd de 20e november 1854 gesticht. De zetel was gevestigd in de Nieuwe Wandeling 5-7.

In 1874 ontstond de vereniging "*L'Avenir Horticole*", een soort verbroederingsgezelschap waar openbare voordrachten werden gegeven in beide landstalen aan jongeren die interesse toonden voor de tuinbouw. In 1880 was hun lokaal het "Hôtel du Chemin de Fer de l'Etat" in de Lange Violettenstraat 53. Eveneens ca. 1880 werd in het "Salon Napoléon" aan de Coupure, de "*Hofbouwkundige Maatschappij Sinte-Dorothea*" gesticht.

Typisch voor de mentaliteit van die periode was de pseudo-wetenschappelijke "*Cercle de Flore et de Pomone*" (Kring van Flora en Pomona, de Romeinse ooft- of tuingodin), door enkele stamgasten van de "Taverne de Vienne" op de Korenmarkt, omtrent 1880 boven de "doopvont" gehouden. In feite was dat een zeer gesloten club waarin men enkel aan gastronomie geïnteresseerd was!

Doch voor de buitenwereld deden ze zich voor als een elitair-wetenschappelijk gezelschap. Zowel in binnen- als buitenland stond het officieel zo bekend. Academies en wetenschappelijke genootschappen nodigden de leden steeds maar opnieuw uit om in tuinbouwkundige jury's te zetelen doch men wist dit steeds op een hoffelijke manier te omzeilen. In 1896 werden de "bezigheden" van Flora en Pomona opgedoekt.

De 31e januari 1864 ontstond de "*Maatschappij tot Bevordering van Nijverheid en Wetenschappen*". De leden kwamen bijeen in de "Lindworm" tegenover de Sint-Michielskerk. Vanaf 1888 gebeurde dat in het "Hôtel de Courtrai" op het Meerhem. Deze vereniging was eigenlijk all-round geïnteresseerd, o.m. aan architectuur, machinebouw, theater, muziek, zang, literatuur, decoratie enz. Ze richtte onder meer tentoonstellingen en conferenties in. Gemiddeld waren er een tachtigtal leden.

In 1817 liepen jonge burgerzonen college aan de Gentse universiteit, door Willem I, koning der Nederlanden, te Gent opgericht. Een jaar nadien stichtten enkele studenten de "*Société Philomatique*" (Vereniging tot bevordering der Wetenschappen). Dat gezelschap, dat de verbreiding en de studie der exacte wetenschappen tot doel had, mocht maximaal veertig leden tellen. De vergaderingen grepen hoogstwaarschijnlijk in een der universiteitslokalen plaats.

In 1832 stichtten enige studenten een genootschap dat ze poëtisch "*La Lyre Académique*" noemden.

Zeven jaar later ontstond de "*Maatschappij der verenigde Studenten*". Haar lokaal was het "Café du Commerce" op het Recollettenplein.

Circa 1890 werd de "*Société Générale des Etudiants Libéraux*" opgericht evenals de "*Société Générale des Etudiants Catholiques*". De eersten vergaderden in de Scheldestraat 19, terwijl de laatsten bijeen kwamen in Klein Turkije 6.

Er ontstond toen trouwens ook een "*Cercle des Etudiants Wallons*", van liberale factuur.

De 16de april 1851 werd de naamloze "*Maatschappij voor Natuurlijke Historie*" gesticht. Deze vereniging richtte de Gentse dierentuin op. Het terrein lag tussen de huidige Muinkkaai en de Franklin Rooseveltlaan en mat ongeveer 50.000 m². Tot de sluiting in 1904 was deze plek, samen met het Casino, een der belangrijkste attractiepunten voor de burgerij. De zetel van de Naamloze Maatschappij voor Natuurlijke Historie was gevestigd in de Dierentuindreef. Nijpels, de directeur van de dierentuin, richtte omstreeks 1885 de "*Société Gantoise d'Aviculture*" op. De leden van deze vogelfokkersmaatschappij behoorden ook allemaal tot de welgestelde burgerij.

Dàt in tegenstelling met de aangeslotenen bij "*Het Neerhof*", gesticht op 10 juni 1889. Het doel van deze vereniging was het kweken van dieren als een vrijetijdsbesteding. Vanaf 1905 werden jaarlijks "Neerhoftentoonstellingen" georganiseerd in de daartoe speciaal omvormbare zwemkom Van Eyck.

Het vergaderlokaal lag oorspronkelijk in de herberg "Bij Fauconnier" in de Korianderstraat; later kwamen de leden bijeen in de kelders van de Minardschouwburg en in het café "La Brasserie" in de Heilige-Geeststraat en tenslotte in "Het Damberd" op de Korenmarkt.

Omstreeks 1880 ontstond de "*Kring der Volksvoordrachten*". Specialisten zoals geneesheren gaven spreekbeurten, voornamelijk in verband met de hygiëne en de gezondheidszorgen die toen in de volksbuurten nog te wensen overlieten.

Een "*Academisch Geschiedkundig Genootschap*" werd begin 1887 opgericht. De aangeslotenen vergaderden in het café "De Pluim" in de Heilige-Geeststraat, bekend om zijn speciale Gentse likeur "Plumet".

Eveneens in 1887 ontstond de "*Cercle Floral*", een vereniging van oudstudenten van de tuinbouwschool. Hun lokaal lag in de Heilige-Geeststraat 3.

De vereniging van "*Studenten en Oudstudenten van de Academie voor Schone Kunsten, Nijverheidsschool en Conservatorium*" werd gesticht op 19 juni 1888. Haar lokaal was gevestigd in de "Sodaliteit" op de Korte Meer.

In 1893 werd het gezelschap "*Société d'Histoire et d'Archéologie*" (Geschieden Oudheidkundige Kring) opgericht. Deze vereniging kende blijkbaar veel succes want in 1896 waren er, tijdens een congres alhier, een duizendtal geïnteresseerden present. In 1906 werd dit de "*Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde*".

"De Vlaamse Conferentie" was een maatschappij waarvan alle leden behoorden tot de Gentse advocatenorde, terwijl de "*Société Chimique de Gand*" enkel de afgestudeerden in de scheikunde aan de Rijksschool op de Lindelei als leden aanvaardde. De vergaderplaats van deze laatsten was trouwens in het vernoemd instituut gelegen.

Het einde van de 19de eeuw werd gekarakteriseerd door de opening van enkele taalinstututen die begonnen als clubs en kringen zoals de "*Cercle Polyglotte*" (Veeltalige Kring) op de Korenlei, de "*English Club*" in het Hoefijzerstraatje en het "*Institut Linguistique de Gand*" (Taalinstuut) gevestigd in het café "Den Duyts" bij de Sint-Jacobskerk. Omstreeks 1890 werd de "*Volapüka-Club*" opgericht. De vergaderingen gingen door in het "Hôtel d'Allemagne" op de Korenmarkt. Men leerde er de Volapük, een zgn. "wereldtaal", voorlopster van het Esperanto en gepubliceerd door de Zwitser Schleyer in 1880.

In 1894 stichtte men een vereniging van postzegelverzamelaars en -kenners. Het was de "*Société Gantoise de Philatélie ou de Timbrologie*". Aanvankelijk vergaderden ze in een lokaal dat zich op de Sint-Jansvest bevond. Vanaf 1903 kwamen de leden bij elkaar in de Winkelstraat 1.

III. FILANTROPIE

Tijdens de 19de eeuw waren de arbeids- en levensvoorwaarden van de werkende klasse ongelofelijk slecht. Door hun analfabetisme waren deze mensen daarenboven geremd bij elke poging tot lotsverbetering. Ze bleven daardoor, vooral tijdens de talrijke crisisperiodes de speelbal van de begoede klasse. Deze laatste kende nochtans de noden en de barre woonomstandigheden van de arme bevolking doch ze veronderstelde dat die tekorten uitsluitend door liefdadigheid kon gelenigd worden.

Een deel der Gentse burgermaatschappijen, zowel neutrale als politiek getinte, organiseerde daartoe feesten, bals, tombola's, optochten en cavalcades, fancy-fairs enz.

Een specifieke liefdadigheidsmaatschappij was "*Eendracht maakt Macht*", ontstaan in 1834.

Eigen aan de tijdsomstandigheden en van een heel ander genre was de Gentse afdeling van de katholieke maatschappij "*Saint-Jean-François Régis*", in 1837 te Brussel gesticht. Te Gent was het lokaal in het Steendam 17 gevestigd. Het doel van dit gezelschap bestond erin de kosten te dragen van het burgerlijk en kerkelijk huwelijk der armen en te zorgen voor de wettelijke erkenning der kinderen die buiten de echt geboren waren.

Op 25 juli 1841 werd het "*Keizersgenootschap*" (*Société philanthropique des anciens frères d'armes de l'Empire français*) gesticht. De vergaderingen grepen plaats in de herberg "Het blauw Lam" op de Brabantdam. In 1845 telde deze maatschappij reeds 232 effectieve leden. Het genootschap bleef tot 1874 bestaan.

De bekendste filantropische vereniging van Gent was de "*Zonder Naam, niet*

zonder Hart" (*Les sans Nom, non sans Coeur*). Ze groepeerde veel vrijzinnigen maar bleef neutraal bij de hulpverlening.

Sommigen beweerden dat ze eerst in 1856 ontstond, na de ontploffing van een fabrieksketel op Terplaten waarbij elf zwaar gewonden en acht doden te betreuren waren. Doch de "Zonder Naam" kreeg reeds in 1855 de toelating van het stadsbestuur om een tombola in te richten waarvan de opbrengst integraal ten goede kwam aan noodlijdende werklui.

Deze vereniging vergaderde aanvankelijk in de Korianderstraat in de herberg "Bij Fauconnier" waar de stichting op 23 november 1855 had plaatsgehad. Tussen 1870 en 1882 werd in de "Sodaliteit" vergaderd en tenslotte op de Kalandenberg 6.

Elk jaar richtten de "Zonder Naam" cavalcades in met verschillende feestwagens. Reeds een jaar na haar stichting schonk ze nieuwe kleren aan duizend leerlingen van de stedelijke bewaarscholen en op 11 juli 1859 werd door haar, in samenwerking met het stadsbestuur, de eerste steen gelegd van de kosteloze jongensstadsschool in de Sint-Machariusstraat. Er werden ook geregeld broodpenningen uitgedeeld (3).

Tijdens de ontzettende cholera-epidemie der jaren 1865-'66 lag deze maatschappij aan de basis van een wedstrijd, door de stad uitgeschreven, tot het ontwerpen van gezonde arbeiderswoningen. Of deze dan ook werden gebouwd, is een andere zaak.

De "*Maatschappij der Oud-Wapenbroeders van Willem I*" was een genootschap dat tot doel had de collega's die in financiële moeilijkheden verkeerden, ter hulp te komen.

Het stichtingsjaar was 1857.

Haar eerste lokaal was in de herberg "Bij den Duyts" aan Sint-Jacobs gevestigd. Jaren nadien vergaderden ze in het "Hôtel Belle Vue" op het Graaf van Vlaanderenplein 43, rechtover het Zuidstation.

Omstreeks 1860 werd de menslievende kring "*Hulpfonds der Armen*" opgericht. De leden vergaderden in de herberg "De vier Emmers" in de Barrestraat. In 1869 deelde deze groep, tijdens de carnavaldagen, duizend kilo tarwebrood uit en zesduizend kilo kolen.

Rond diezelfde tijd werd ook "*Les vrais Amis de la Charité*" gesticht.

Haar lokaal bevond zich in Klein Turkije. Ca. 1890 vergaderde men in het "Hotel De Ster" op de Korenmarkt.

De liberale maatschappij "*De Sabbatdagbroeders*" werd opgericht in 1862. De stichting ging door in het café "De Fortuin" in de Phoenixstraat op Rooigem. De voorzitter droeg de benaming van grootrabijn.

Deze vereniging organiseerde op de Brugsepoort heel wat festiviteiten, onder meer concerten, waarvan de opbrengst ten goede kwamen aan de "Zonder Naam" en aan de kinderen der officiële scholen op die wijk gelegen. De

(3) Gentse Penningen 1780-1980. Gent, 1989, p. 140.

fanfare der kulders ofte weesjongens ontving van hen verschillende muziek-instrumenten en een maatschappijvlag.

Napoleon Destanberg schreef ter ere van de "Sabbatdagbroeders" een hulde : "De Zang van de Sabbat".

Op de parochie van het Heilig-Kerst werd in 1863 het "*Genootschap tot Begrafenis*" opgericht. De leden betaalden wekelijks twee centimes. De kosten van een behoorlijke lijkst, een gelezen mis en de huur van één rijtuig werden daardoor vergoed. Tijdens het cholerajaar 1866 kwam de vereniging echter in financiële moeilijkheden. Daarom werd het genootschap uitgebreid tot de parochies Sint-Augustinus, Sint-Michiels en Sint-Jan Baptist.

Tussen 1880 en 1900 ontstonden andere filantropische kringen, o.m. "*De Romeinen*" die hun lokaal hadden in café "Rome" op de Kleine Vismarkt, "*De Werkers der Armen*" op de Drongensesteenweg en de liberale groep "*Nood zoekt Troost*" op de Groendreef.

De "*Sint-Pietersvrienden*" stelden zich tot doel kleren aan arme kinderen uit de buurt uit te delen, onder meer voor de plechtige communie. Hun lokaal bevond zich op het Sint-Pietersplein.

"*De Vrienden van Licht en Vrijheid*" was de benaming van een vrijzinnige liberale maatschappij, gesticht de 12de juni 1885. Haar zetel bevond zich in het estaminet "De Grote Botermarkt". De leden deden geregeld omhalingen ten voordele der officiële stadsscholen.

In het begin van de 20e eeuw kwam "*Het Werk van het Schooleetmaal*" tot stand. Deze organisatie zorgde voor middagmalen in een viertal eetzaalen : "De oude Kroon" op de Zuidkaai 10, het "Van Crombrughe's Genootschap" aan de Huidevetterskaai, "Het Park" op het Sint-Pietersplein en een lokaal op de Dendermondsesteenweg 152. De leden van dit werk vergaderden in de "Zaal der Notarissen" in de Winkelstraat.

Ten bate der zwakke kinderen werd "*Het Werk der gezonde Lucht*" gesticht. Het lokaal bevond zich in het "Café du Théâtre" in de Schouwburgstraat.

Ook een "*Werk der Gentse Kinderkribben*" ontstond toen. Het was een comité van dames-beschermsters. De kribben waren gelegen in de Sint-Pieters-nieuwstraat 39, op het Kleine Dok 4, in de Van Akenstraat en in het Berouw 116.

Sommige maatschappijen deden "terloops" aan liefdadigheid, zo onder meer de vereniging "*Bolivar*", gesticht omstreeks 1840. Deze groepeerde hoedenmakers en -verkopers. De benaming verwees trouwens naar de hoge manshoed met brede randen, toen in de herenmode en genoemd naar Simon Bolivar (4). Hun lokaal bevond zich in "De Lelie" in de Schouwburgstraat. Onder het motto "De hoed is het symbool van de menselijke waardigheid" richtten ze tentoon-

(4) Bolivar, Simon werd in 1785 te Caracas in Venezuela geboren. Hij was de verdediger van de onafhankelijkheid van zijn land en bevrijdde in 1821 Columbia, Ecuador, Panama en Venezuela van het juk der Spanjaarden.

stellingen in waaraan een prijskamp verbonden was. Zulks gebeurde o.m. in 1843 en in 1873. Tijdens de prijsuitdeling zong iemand een gelegenheidslied. De tekst werd verkocht ten voordele van de "Zonder Naam, niet zonder Hart". Ook verschillende ontspanningskringen deden tussendoor aan filantropie. Bekend daarvoor waren o.m. de teerlingmaatschappijen "*De goede Tien*", "*De Katers*", "*De Zouaven*", "*Brahma's Vrienden*" enz., de "*Cercle humoristique des Chinois*" waarover we het verder hebben, maar ook andere zoals "*Cockerill*" en de "*Patattenkapperskring*".

Bij het begin van de bevolkingsaan groei op de Brugsepoort, door de vestiging van de machinefabriek "Phoenix" en het textielbedrijf "La Lys", werd de festiviteitenmaatschappij "*Cockerill*" aldaar opgericht.

Dat gebeurde in 1835. De leden waren allemaal begoede burgers. Hun voorzitter was Victor Van Lokeren, broer van de bekende archeoloog-historicus August. Deze vereniging organiseerde tijdens de Gentse Feesten waterstoeten o.m. op de Brugse Vaart en wedstrijden in ringsteken, kaarten, bollen en biljarten tijdens dewelke gecollecteerd werd voor liefdadige doeleinden.

Het vergaderlokaal bevond zich in de herberg "In de gouden Appel" bij de Bargiebrug in de Phoenixstraat.

In 1857 stopte "*Cockerill*" alle activiteiten.

Ook de "*Patattenkapperskring*" was een soortgelijk gezelschap, ontstaan ca. 1855. Vanaf 1860 richtte ze tijdens carnaval op de Brugsepoortwijk, gemaskeerde bals in ten voordele van de noodlijdenden. Deze feestelijkheden gingen door in de herberg "De Keizerin" op de Zuidkaai.

Carnavalsoptochten tussen 1840 en 1860 in het centrum van de stad, werden meestal door een maatschappij georganiseerd, bijvoorbeeld door "*Nemrod*", "*Cockerill*", "*Renaissance*", de liefhebbersfanfare "*Concordia*", "*De Klauwaarts*" en andere. Talrijke inzamelaars, te voet of te paard, deden beroep op de goedgeefsheid van de toeschouwers of voorbijgangers (5).

Naast deze cavalcades had men tijdens de crisisjaren in de textiel de georganiseerde brooduitdelingen.

De orangistische vrijmetselaarsloge "*Septentrion*" en de hoofdkamer van rhetorica "*De Fonteinisten*" maakten zich daarbij verdienstelijk!

Lode HOSTE
1990
(t vervolgt)

(5) Claeys, P., Pages d'histoire locale Gantoise. Gand, 1888, p. 67.